

Список використаних джерел:

1. Вишняков Я., Лозинский С. Оценка и анализ финансовых рисков предприятия в условиях враждебной окружающей среды бизнеса. Менеджмент в России и за рубежом. 2005. № 3. С. 15–17.
2. Жариков В. Конкурентоспособность предприятия в условиях формирования рыночных отношений. Харьков: Основа, 2013. 212 с.
3. Мансуров Р. Конкурентоспособность предприятия: методы оценки, стратегии повышения. Современная конкуренция. 2007. № 5. С. 78–84.
4. Піддубний І., Піддубна А. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб. / за ред. І. Піддубного. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2004. 264 с.
5. Рыбкин С. Оценка враждебности целевых внешних рынков. Москва: Менеджмент, 2008. 204 с.
6. Тимохін В. Забезпечення конкурентоспроможності підприємства: стратегічні аспекти: автореф. дис. ... докт. екон. наук: спец. 08.06.01; Київський нац. ун-т. Київ, 1999. 19 с.
7. Офіційний сайт "Fronius". URL: <https://www.fronius.com>.
8. Офіційний сайт "Zenner". URL: <http://www.zenner.com>.
9. Офіційний сайт ВАТ «Протон-ПМ». URL: <http://www.protonpm.ru>.
10. Офіційний сайт Державного космічного агентства України. Державне науково-виробниче підприємство «Об'єднання Комунар». URL: <http://www.nkau.gov.ua>.
11. Офіційний сайт ДНВП «Об'єднання Комунар». URL: <http://www.tvset.com.ua/ukraine>.

УДК 339:001.76(045)

Біла С.О.,
професор, доктор наук з державного управління,
заслужений економіст України,
професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
*Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Національного авіаційного університету*
Гайдай М.Ю.,
магістрант,
*Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Національного авіаційного університету*

**СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У XXI СТ.:
ДОСВІД КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ**

Біла С.О., Гайдай М.Ю. Стратегічні пріоритети сталого розвитку у XXI ст.: досвід країн ЄС та України. У статті визначено базові стратегічні пріоритети сталого розвитку у XXI ст., що розглядаються на прикладі економіки країн ЄС та України. Особливу увагу приділено дослідженню сутності та принципам сталого розвитку у світовій та європейській практиці, що передбачає комплексне врахування економічних, соціальних та екологічних складових економічного зростання. Розглянуто системні дисбаланси соціально-економічного розвитку країни, що виникають внаслідок ігнорування принципів сталого розвитку, визначено шляхи їх подолання. Обґрунтовано стратегічні пріоритети сталого розвитку в країнах ЄС та в Україні, що пов'язані з інноваційним, «розумним» типом економічного зростання, переходом до відновлюваної енергетики, практичним втіленням проєктів «розумний будинок» та «розумне місто». Наголошується на тому, що стратегічні пріоритети сталого розвитку формують базові тренди випереджаючого розвитку національної економіки, а їх втілення у державній економічній політиці гарантує Україні досягнення високих темпів економічного зростання та перехід до нової якості соціально-економічного розвитку у XXI ст.

Ключові слова: сталий розвиток, стратегічні пріоритети, відновлювана енергетика, «розумне місто», інновації, економічне зростання, країни ЄС, Україна.

Белая С.А., Гайдай М.Ю. Стратегические приоритеты устойчивого развития в XXI в.: опыт стран ЕС и Украины. В статье определены базовые стратегические приоритеты устойчивого развития XXI в., рассмотренные на примере экономики стран ЕС и Украины. Особое внимание уделено исследованию сущности и принципов устойчивого развития в мировой и европейской практике, что предусматривает комплексный учет экономических, социальных и экологических составляющих экономического роста. Рассматриваются системные дисбалансы социально-экономического развития страны, которые возникают вследствие игнорирования принципов устойчивого развития, определены пути их преодоления. Обоснованы стратегические приоритеты устойчивого развития в странах ЕС и в Украине, связанные с инновационным, «умным»

типом економічного росту, з переходом к возобновляемой энергетике, с практическим воплощением проектов «умный дом» и «умный город». Акцентируется внимание на том, что стратегические приоритеты устойчивого развития формируют базовые тренды опережающего развития национальной экономики, а их воплощение в государственной экономической политике гарантирует Украине достижение высоких темпов экономического роста и переход к новому качеству социально-экономического развития в XXI в.

Ключевые слова: устойчивое развитие, стратегические приоритеты, возобновляемая энергетика, «умный город», инновации, экономический рост, страны ЕС, Украина.

Bila S.O. Gaidai M.Yu. Strategic priorities of sustainable development in the 21st century: experience of EU and Ukraine. The article deals with the basic strategic priorities of sustainable development in the 21st century that were examined on the example of economy of European countries and Ukraine. Special attention was paid to the determination of essence and principles of sustainable development used in international and European practice that provides with the complex based on economic, social and ecological aspects of the economy growing. On the basis of selection of system problems of socio-economic development, that arise from violation of environmental-economic balance and ignoring of principles of sustainable development, the typical macroeconomic imbalances encountered by country were educed. Special attention in the article was paid to the ground of strategic priorities of sustainable development in the EU countries and Ukraine, related to the innovative, “smart” type of the economy growing, with the transition from traditional «carbon» energy sources to the renewable ones and practical realization of “smart home” and “smart city” projects. It is marked, that strategic the priorities of sustainable development form the basic trends of forward-looking development of national economy for Ukraine that aims to attain the high rates of the economy growing and rise up on the new level of quality of socio-economic development in the 21st of century.

Key words: sustainable development, strategic priorities, renewable energy sources, “smart city”, innovations, economy growth, EU countries, Ukraine.

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси та стрімкий розвиток високотехнологічного виробництва постіндустріального суспільства приносять не тільки високі стандарти якості та рівня життя для країн, лідерів світового економічного розвитку, але й негативні наслідки у вигляді зростаючого техногенного навантаження на природне середовище, виснаження не відновлюваних природних ресурсів, що у довгостроковому періоді спричиняє обмеження можливостей стабільного економічного зростання для майбутніх поколінь. Альтернативний шлях підтримки високих темпів економічного зростання на засадах екологізації виробництва демонструє запропонована наприкінці XX ст. концепція сталого розвитку, невід’ємними складовими якої є «зелена» економіка та «зелений» бізнес, розвиток відновлюваної енергетики, екологізація промислового виробництва, розвиток органічного сільського господарства, швидке поширення електромобілів, «розумних» будинків та «розумних» міст. Такі пріоритети сталого розвитку тісно пов’язані зі структурно-інноваційними зрушеннями економіки країн-лідерів світового розвитку у XXI ст. Лідером щодо практичної реалізації ідей сталого розвитку у XXI ст. є Європейський Союз, що у 2010 р. прийняв, а нині втілює стратегію «Європа – 2020: Стратегія інтелектуального, стійкого і всеосяжного зростання». Узагальнення позитивного досвіду європейських країн щодо впровадження стратегії сталого розвитку є надзвичайно важливим для України, що увійшла у складний процес структурної трансформації всіх сфер національного господарства після підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Така постановка проблеми свідчить про актуальність та вагомое практичне значення тематики статті. Адже реформування економіки України відповідно до стратегічних пріоритетів сталого розвитку (загальноєвропейських у ЄС) дасть змогу нашій державі піти шляхом випереджаючого, а не наздоганяючого соціально-економічного розвитку, що позитивно позначиться на темпах та якості економічного зростання української економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень і публікацій, присвячених питанням сталого розвитку, свідчить про вагомий внесок іноземних вчених у висвітлення цього питання. Заслужують уваги наукові розробки Трейсі Стренджа та Енн Бейлі [1], Стівена Уїллера та Тімоті Бітлі [2], Стівена Коена, Уільяма Ейміке, Елісон Міллера [3], Памели Метсон, Уільяма Клара, Крістера Андерсон [4], Бхіндрадата Теварі [5], Маргарет Робертсон [6] та інших дослідників. Іноземні вчені наголошують на перевагах сталого економічного розвитку порівняно з «вуглецевою» економікою, пов’язують сталий розвиток з інноваціями та вищою якістю життя людини. Вони зазначають, що сталий розвиток ґрунтується на принципах енергоефективності та енергозощадження, інноваційних технологіях, що зорієнтовані на зростання ефективності національної економіки.

Проблематику сталого розвитку та її зв’язок з актуальними питаннями соціально-економічного розвитку України висвітлюють у своїх працях українські вчені, зокрема М. Аверкин, Н. Андреева, М. Балджи, О. Веклич, Є. Хлобистов [7], Е. Лібанова, М. Хвесик [8]. Водночас проблематика визначення стратегічних пріоритетів сталого розвитку у світовій економіці, у розвинених країнах світу (як орієнтир для сталого розвитку української економіки) в українській економічній літературі висвітлена недостатньою мірою та потребує подальшого дослідження.

Попри великий інтерес науковців до проблематики сталого розвитку, у вивченні цього питання залишаються невирішені частини. Серед них слід назвати визначення першочергових пріоритетів переходу національної та світової економіки до сталого розвитку; обґрунтування системних проблем соціально-економічного розвитку країни, які можуть виникати внаслідок ігнорування принципів сталого розвитку. Особливої уваги заслуговує обґрунтування секторальних пріоритетів переходу України від традиційної «вуглецевої еко-

номіки» до сталого економічного розвитку, що ґрунтується на основі узагальнень досвіду країн ЄС.

Формулювання цілей статті. Метою статті є висвітлення проблематики сталого розвитку як системного, комплексного явища, тісно пов'язаного з розвитком національної та світової економіки; визначення стратегічних пріоритетів сталого розвитку у XXI ст. на прикладі економіки країн ЄС та України.

Для досягнення мети у статті сформульовані та вирішуються завдання, пов'язані з дослідженням принципів сталого розвитку та визначенням системних проблем соціально-економічного розвитку країни, що можуть виникати внаслідок ігнорування засад сталого розвитку. Приділяється увага дослідженню стратегічних пріоритетів переходу від «вуглецевої економіки» до сталого економічного розвитку (на прикладі енергетичної сфери). Досліджуються стратегічні пріоритети втілення ідеї «розумне місто» в країнах ЄС та в Україні з огляду на реалізацію стратегії сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. У XX ст. стрімкий розвиток технічного прогресу та вуглецевих технологій виробництва, що забезпечували матеріальний добробут та виробництво товарів масового споживання для людської цивілізації, призвели до виникнення та поширення глобальних загроз для людства, існування планети Земля. Внаслідок гонитви за надприбутками, нехтування екологічними нормативами виробництва та зростання викидів CO₂ на планеті Земля останніми десятиліттями спостерігаються глобальне потепління, забруднення питної води, повітря та земель, вирубування лісів та хижацьке використання природних копалин. Екологічні проблеми загострюють і проблеми соціально-економічного розвитку країн світу.

Сутність сталого розвитку полягає у встановленні та дотриманні балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу у безпечному і здоровому довкіллі. Стратегічне значення має дотримання принципів сталого розвитку у повсякденному житті будь-якої країни та світової спільноти, адже людство має надати економічному розвитку сталий і тривалий характер, не ліквідуючи можливості для майбутніх поколінь задовольняти соціально-економічні потреби та досягати високих темпів економічного зростання. Сталий розвиток органічно поєднує економічні, соціальні та екологічні складові, які комплексно враховуються в процесі досягнення нової якості економічного зростання розвиненими країнами світу (зокрема, країнами ЄС). Так, у березні 2010 р. Європейською Радою затверджено стратегію сталого соціально-економічного розвитку Європейського Союзу на період до 2020 р. «Європа – 2020: Стратегія інтелектуального, стійкого і всеосяжного зростання», у якій визначено напрями та принципи розбудови соціальної ринкової економіки країн ЄС на засадах сталого розвитку [9]. У стратегії «Європа – 2020» на перший план вийшли три стратегічні цілі: 1) розумне зростання (“smart”), тобто розвиток економіки, основою якої є знання та інновації; 2) стійке зростання (“sustainable”), тобто підтримка такої моделі економіки, яка базується на ефективному використанні ресурсів, є конкурентоспроможною, не шкодить довкіллю; 3) всеохоплююче зростання (“inclusive”), тобто підтримка такого варіанта економічного розвитку, який характеризується

високим рівнем зайнятості та забезпечує соціальне та територіальне згуртування в межах ЄС [9].

Проблематика сталого розвитку традиційно залишається актуальною для ООН та усієї світової спільноти. Так, на Сімдесятій сесії Генеральної Асамблеї ООН (18 вересня 2015 р.) прийнято програмний документ «Перетворення нашого світу: Порядок денний у галузі сталого розвитку на період до 2030 року», яким визначались 17 цілей розвитку Світової економіки та людської цивілізації, серед яких слід згадати такі: ціль 6 «Забезпечити наявність і раціональне використання водних ресурсів та санітарії для всіх»; ціль 7 «Забезпечити загальний доступ до недорогого, надійного, стійкого і сучасного енергопостачання»; ціль 8 «Сприяти неухильному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх»; ціль 11: «Зробити міста і населені пункти відкритими, безпечними, життєздатними і стійкими» [10].

Сталий розвиток у XXI ст. набуває для світової економіки надзвичайної гостроти та актуальності. Особливе значення для сталого розвитку мають раціональне природокористування, зменшення викидів CO₂. Адже порушення екологічного балансу Землі викликає глобальне потепління, що призводить як до природних катаклізмів, так і до макроекономічних дисбалансів, загострює системні проблеми соціально-економічного розвитку країни та світової економіки загалом. Наприклад, посуха зменшує врожаї, що загострює проблему недоїдання та голоду. Різкі зміни температури (від холоду до спеки і навпаки) формують ризики неврожаїв, що сприяє зростанню цін на продукти харчування, збільшує загрози настання голоду та поширення бідності. Як наслідок, зростає напруження у суспільстві, а державний бюджет країни несе додаткове навантаження на соціальні виплати, субсидії, соціальну допомогу. Глобальне потепління, танення льодовиків піднімають рівень води у Світовому океані, що обумовлює затоплення прибережних сільськогосподарських територій та територій острівних держав, зменшує площі, придатні для сільського господарства, що також загострює проблему голоду та збільшує кількість «кліматичних біженців». Всі ці негаразди, пов'язані з порушенням принципів сталого розвитку, у господарській практиці відображаються через зростання дефіциту державного бюджету країни. Адже саме на державний бюджет «лягає тягар» вирішення гострих соціальних, продовольчих та енергетичних проблем суспільного розвитку. Натомість дефіцит державного бюджету часто покривається міжнародними займами та зростанням державного боргу (зокрема, боргу перед МВФ та іншими міжнародними фінансовими організаціями), що загострює ризики «зовнішнього управління», що переходу до політики «затягування пасків». Узагальнюючи, визнаємо, що ігнорування принципів сталого розвитку у середньо- та довгостроковому часовому періодах призводить до загострення макроекономічних дисбалансів країни, а саме спричинює зростання дефіциту державного бюджету, збільшує зовнішні борги, призводить до енергетичної кризи та до загострення соціальних проблем суспільства (бідності та недоїдання, зменшення тривалості життя людини, зростання захворюваності тощо).

У широкому розумінні, відповідно до концепції ООН, проблематика сталого розвитку тісно пов'язана

із системними глобальними проблемами існування людської цивілізації, а саме зі збереженням миру і недопущенням ядерної війни; подоланням бідності та економічної відсталості країн, що розвиваються; з вирішенням нагальних екологічних, енергетичних, сировинних, продовольчих питань, тісно пов'язаних зі збереженням клімату, захистом морських, прибережних територій та Світового океану; із зменшенням дитячої та материнської смертності, дотриманням гендерної рівності, вирішенням національних та міжнародних питань культури, освіти і охорони здоров'я тощо. У XXI ст. перехід до сталого розвитку є необхідною умовою для процвітання як окремо взятої країни, регіонів світу, так і людської цивілізації загалом [10].

Таблиця 1

Загальні розвідані запаси природних корисних копалин у світі з розрахованим коефіцієнтом запасу до споживання (RPR), 2016 р.

Корисна копалина	Одиниця виміру	Загальні доведені запаси на початок 2016 р.	RPR, коефіцієнт запасу до споживання (кількість років, на які вистачить запасу за нинішніх темпів споживання)
Нафта	млрд. барелів	1 697,6	50,7 років
Природний газ	трлн. м ³	186,9	52,8 роки
Вугілля	млн. тонн	891 589	114 років

Джерело: складено на основі даних "BP Statistical Review of World Energy" [11]

Невід'ємною складовою сталого розвитку є раціональне використання енергетичних ресурсів, що передбачає перехід від вуглецевої економіки до екологічно-зорієнтованої. Видобуток нафти та природного газу стає основою екстенсивного розвитку економіки. У XX ст. потреба в традиційних енергетичних ресурсах подвоювалася кожні 15 років, а з надр Землі вилучено традиційних (не відновлюваних) корисних копалин більше, ніж за всю історію існування людської цивілізації. У табл. 1 представлено дані офіційно розвіданих у світі запасів нафти, природного газу та камінного вугілля (2016 р.) з розрахованим коефіцієнтом запасу до споживання (Reserves-to-production ratio (RPR)). Згідно з експертними даними лише на 10 промислово розвинених країн світу на початку XXI ст. припадало біля 70% споживання всієї виробленої енергії (з не відновлюваних енергоресурсів). Перед людством постає вибір: або і надалі розвиватися шляхом використання обмежених ресурсів традиційної «вуглецевої економіки», що породжує безліч проблем для самого існування людської цивілізації, або забезпечити перехід до сталого економічного розвитку.

Усвідомлюючи відповідальність перед майбутніми поколіннями, країни ЄС у XXI ст. офіційно проголосили сталий розвиток пріоритетним у забезпеченні економічного зростання, прийняли Стратегію сталого розвитку «Європа – 2020» [9]. Серед практичних заходів країн ЄС у сфері сталого розвитку слід назвати пріоритетність розвитку відновлюваної енергетики;

обов'язковість екологізації всіх сфер виробництва та життєдіяльності; масовий перехід до електромобілів до 2020 р. (вже сьогодні в країнах ЄС весь громадський транспорт у містах є екологічно безпечним); впровадження заходів з енергозаощадження та раціонального енергоспоживання, що втілюються через проекти «розумний будинок» та «розумне місто». До того ж Франція, Німеччина, Італія, Іспанія, Чехія, Болгарія, Нідерланди, Швеція, Великобританія у XXI ст. ввели заборону на видобуток сланцевого газу, оскільки «технологія фрекінгу» має негативні екологічні наслідки, та проголосили пріоритетом розвиток відновлюваної енергетики (геліо- і вітрової енергетики, біоенергетики, гідроенергетики).

Для України енергетична проблема традиційно залишається надзвичайно гострою, що вимагає нових рішень на принципах сталого розвитку. Такий вибір для України безпосередньо пов'язаний з перспективами євроінтеграції. Стратегічним пріоритетом модернізації енергетичного сектору економіки України на засадах сталого розвитку має стати розвиток відновлюваної енергетики. Україна має необхідні природні ресурси для розвитку відновлюваної енергетики, а саме гідроенергетики, вітрової та геліо (сонячної) енергетики. Так, потенціал вітрової енергетики в Україні оцінюється у 19–24 ГВт (перспективним розвиток вітрової енергетики є для південних областей, а саме Херсонської, Миколаївської, Одеської). Енергетичний потенціал геліоенергетики в Україні оцінюється у 800–1 450 кВт*год./кв. м. за рік [12]. На території України налічується понад 22 400 великих та малих річок, що сприяє розвитку екологічно безпечної гідроенергетики, малих гідроелектростанцій потужністю до 2,3 ГВт, а загальна потужність гідроелектростанцій України оцінюється у 150 МВт. Модернізація енергетичного сектору України на засадах диверсифікації джерел енергоресурсів та пріоритетного розвитку відновлюваної енергетики є вимогою часу, що відповідає курсу на інтенсифікацію економічного зростання національної економіки у XXI ст. Пріоритети реформування енергетичного сектору України на засадах сталого розвитку відповідають цілям, визначеним у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [13]. В енергетичній стратегії України на період до 2035 р. «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» (від 18 серпня 2017 р.) визначено, що до 2035 р. в Україні передбачається здійснення кардинальних структурних зрушень у бік збільшення питомої ваги відновлюваної енергетики (з 4% у 2015 р. до 25% у 2035 р.), що позитивно позначиться на енергонезалежності країни, сприятиме диверсифікації джерел енергетичних ресурсів, знизить залежність української економіки від монополістів на ринку енергетичних ресурсів та прискорить перехід до сталого розвитку [14].

Такі реформи в енергетичному секторі України співзвучні пріоритетам сталого розвитку країн ЄС, що тісно пов'язані з інноваціями, зокрема інноваціями у сфері урбанізації та розвитку міст. Йдеться про концепцію «розумне місто», ідея якої з'явилась одночасно з виникненням руху на користь «розумного зростання» наприкінці 1990-х рр. XX ст. У XXI ст. в країнах ЄС «розумне місто» розглядають як частину «зеленого» зростання міських та урбанізованих територій. У 2009 р. ЄС затверджує Промислову ініціативу

щодо «розумних міст та спільнот» (Smart Cities and Communities Industrial Initiative), яка набрала чинності 21 червня 2011 р. Це перша ініціатива ЄС у сфері розбудови «розумних міст» (що відповідає створенню низьковуглецевої економіки до 2020 р.) стосувалася стандартизації вимог до «розумних міст». Так, нормативна база для розбудови «розумне місто» зведена у каталог міжнародних стандартів ISO 37100:2016, який передбачає 100 показників, розміщених у 17 тематичних напрямках, що характеризують різні аспекти функціонування міста. Стандарти ISO 37100:2016 охоплюють економіку, освіту, енергетику, екологію, фінанси, протипожежний і аварійний захист, органи державного управління, охорону здоров'я, дозвілля, безпеку, житло, поводження з ТПВ, комунікації та інновації, транспорт, міське планування, каналізацію, водопостачання та санітарні служби [15]. Програма фінансування розбудови «розумних міст» у Європейському Союзі за період 2011–2016 рр. становила 45 млрд. євро [16]. Кошти спрямовувалися на підвищення енергоефективності будинків, житлового фонду міст та транспортних систем, на розбудову системи «розумного» енергетичного управління та запровадження інформаційно-комунікаційних систем на всіх рівнях сфери житлово-комунального обслуговування мешканців міст.

Серед практичних результатів активної політики ЄС у сфері розбудови «розумних міст» слід назвати те, що на кінець 2015 р. 240 з 468 європейських міст із населенням понад 100 000 осіб відповідали статусу «розумне місто» [16]. У 2016 р. статус лідера року серед європейських «розумних міст» отримав Копенгаген (Данія), що демонструє «розумну» політику інтегрованої логістики міської громадської транспортної системи; запровадження високоефективних систем централізованого та локального тепlopостачання, водопостачання та водовідведення; проекти щодо декарбонізації економіки міста. З 2010 р. мешканці Данії цілеспрямовано та масово переходять до «розумних будинків», яким притаманні автоматичне вмикання та вимикання світла й опалювання; спеціальна програма денного світла, що працює завдяки електронним/цифровим датчикам, які змінюють кут нахилу сонячних батарей та положення вікон залежно від руху сонця; акумуляція сонячної енергії сонячними батареями тощо. З економічної точки зору фінансові витрати на розробку та технічне оснащення «розумного будинку» (близько 5,5 млн. євро) відшкодовуються за 3–4 роки його експлуатації. До 2020 р. основою «розумних міст» Європи стануть саме «розумні будинки» [16]. Такий досвід слід врахувати і Україні, оскільки в українських містах проживає понад дві третини населення країни.

В країнах ЄС практичне втілення проектів «розумних міст» втілює стратегію сталого розвитку, оскільки комплексно поєднує:

- «розумну економіку» (“smart economy”), що ґрунтується на цифровій економіці, на інноваційних технологіях виробництва товарів та послуг;

- «розумне переміщення» (“smart mobility”), що передбачає розбудову оптимальних транспортно-транзитних логістичних розв'язок у містах, логістичних мереж зв'язку міст та приміських, сільських територій;

- «розумних людей» (“smart people”), що мають навички роботи з ІТ та цифровими технологіями, регулярно підвищують рівень освіти та кваліфікації, мають навички роботи у креативній та інноваційній сферах;

- «розумне життя» (“smart living”), складовими якого є раціональне споживання мешканцями міст обмежених ресурсів (зокрема, енергетичних), налагодження сортування та переробки ТПВ; повсюдне використання інформаційно-комунікаційних технологій для всіх сфер життєдіяльності міст (зокрема, відео- та фотозйомка у сфері громадської безпеки та транспорту), запровадження «розумних технологій» у сфері охорони здоров'я, надання сучасних освітніх послуг (зокрема, дистанційних), гарантування безпеки проживання людини;

- «розумне врядування» (“smart governance”), що передбачає запровадження інноваційних ІТ та цифрових технологій для забезпечення ефективного функціонування публічної влади, місцевого самоврядування, налагодження регулярної комунікації представників публічної влади з громадськістю, мешканцями міст (зокрема, в онлайн-режимі); задіяння механізму місцевих опитувань, референдумів, громадських слухань, зв'язків з громадськістю, е-врядування на рівні міста для визначення стратегічних пріоритетів структурних змін та реформ життєдіяльності «розумного міста» на засадах сталого розвитку.

Висновки. Стратегічні пріоритети сталого розвитку у XXI ст. мають інституційну спорідненість на основі кореляції цілей та пріоритетів сталого розвитку людської цивілізації, проголошених ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний у галузі сталого розвитку на період до 2030 року»; пріоритетів, визначених у стратегії сталого розвитку Європейського Союзу «Європа – 2020: Стратегія інтелектуального, стійкого і всеосяжного зростання» та у системі пріоритетів, визначених у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (прийнята Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015).

Серед базових стратегічних пріоритетів економічного розвитку країн ЄС та України (до 2020 р.) слід назвати реформування енергетичної сфери шляхом диверсифікації постачання та використання енергетичних джерел, пріоритетність розвитку відновлюваної енергетики (зокрема, сонячної, вітрової, біоенергетики, гідроенергетики). Перспективними для сталого розвитку національної та світової економіки є такі напрями: екологізація промислового виробництва, розвиток органічного сільського господарства, розбудова «розумних» інфраструктурних об'єктів, «розумних будинків» та «розумних міст».

Стратегічні пріоритети сталого розвитку у XXI ст. передбачають впровадження енергетично і кліматично безпечних інноваційних технологій та стратегій, заснованих на використанні відновлюваних ресурсів; заощадженні електроенергії та зменшенні викидів вуглецю (CO₂); покращенні енергоефективності у системі ЖКГ та секторі домашніх господарств; розвитку екологічно безпечного (сталого) транспорту (зокрема, електрокарів); поширенні «розумних будинків» та практики розбудови «розумних міст». Стратегічними пріоритетами сталого розвитку у XXI ст. як для країн ЄС, так і для України стають забезпечення якісної освіти, боротьба зі змінами клімату, глобальним потеплінням та їх негативними наслідками, розвиток цифрової економіки та впровадження інновацій, боротьба з бідністю та державна підтримка освіти. Стратегічні пріоритети сталого розвитку у XXI ст. стали «точками економічного зростання» для економіки країн ЄС, створюють умови для активізації розвитку малого та середнього бізнесу.

Проекти сталого розвитку мають всі підстави стати «точками економічного зростання» і для української економіки. Так, лише структурна перебудова енергетичного сектору України, розвиток відновлюваної енергетики містять вагомий потенціал для економічної активності малого та середнього бізнесу, дають змогу створити велику кількість нових робочих місць.

Для розвинених країн світу (зокрема, для країн ЄС) реалізація проектів у сфері сталого розвитку нероз-

ривно пов'язана зі стабільним соціально-економічним розвитком та соціальним прогресом. Втілення в Україні проектів сталого розвитку (в енергетиці, транспортній та житлово-комунальній сфері, у сфері утилізації ТПВ та розбудові «розумних міст») сприятиме переходу до випереджаючого типу економічного зростання національної економіки та виходу української економіки на інноваційний, «випереджаючий» та конкурентоспроможний вектор сталого економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Strange T., Bayley A. Sustainable Development: Linking Economy, Society, Environment (OECD Insights). OECD (March 6, 2009). 142 p.
2. Wheeler S.M., Beatley T. Sustainable Urban Development Reader (Routledge Urban Reader Series). Routledge. 3 edition (November 6, 2014). 630 p.
3. Cohen S., Eimicke W., Miller A. Sustainability Policy: Hastening the Transition to a Cleaner Economy. Jossey-Bass. 1 edition (January 27, 2015). 288 p.
4. Matson P., Clark W.C., Andersson K. Pursuing Sustainability: A Guide to the Science and Practice. Princeton University Press. 1 edition (March 29, 2016). 248 p.
5. Tewarie B. Sustainable Development. Hansib Publishing (Caribbean), Limited; UK ed. edition (February 1, 2016). 306 p.
6. Robertson M. Sustainability Principles and Practice. Routledge. 2 edition (March 15, 2017). 418 p.
7. Аверкина М., Андреева Н., Балджи М., Веклич О. та ін. Сталий розвиток – XXI століття: управління, технології, моделі: колективна монографія / НАН України, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»; НТТУ «Київський політехнічний інститут»; Вища економіко-гуманітарна школа; Міжнародна асоціація сталого розвитку / за ред. С. Хлобистова. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2014. 540 с.
8. Хвесик М. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь / за ред. Е. Лібанової. Київ: ДУ ІЕПСП НАН України, 2014. 776 с.
9. EUROPE 2020 A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>.
10. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>.
11. BP Statistical Review of World Energy, June 2016. P. 48.
12. Офіційний сайт Міністерства енергетики та вугільної промисловості України. URL: <http://mpe.kmu.gov.ua>.
13. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>.
14. Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: схвалено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-р. URL: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/doccatalog/list?currDir=50358>.
15. The International Organization for Standardization: офіційний сайт. URL: <https://www.iso.org/obp/ui#iso:std:iso:37120:ed-1:v1:en>.
16. Statistics on European cities. URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Statistics_on_European_cities.